

L'ENDERROC DEL PALAU DELS REQUESENS

Conxita Solans Roda

De la Guerra del Francès a les Guerres Carlines 1808-1875

En aquest treball s'intenta fer una interpretació dels factors que intervingueren en l'enderroc del Palau dels Requesens i la parcel·lació de les terres annexes (l'hort, per als coetanis), una propietat envoltada de murs que l'aïllaven de l'exterior, construïts més com un element de distinció nobiliària i de poder, que per servir de tanca closa de protecció dels béns que contenia.

En el moment en què la noblesa comença a perdre privilegis i, per tant, a veure disminuïts els ingressos obtinguts per la via dels drets senyorials, la propietat perd la seva raó de ser i es converteix en un instrument per a l'especulació i l'obtenció de capital. La parcel·lació de tota la finca, que s'havia mantingut preservada durant 4 segles en un lloc estratègic que dificultava l'expansió de la vila, es converteix, en el sentit actual de la paraula, en el motor del desenvolupament urbà de Molins de Rei.

El Palau de Molins de Rei fou construït per Galceran de Requesens i Santa Coloma, governador general de Catalunya l'any 1430. Poc temps abans, el rei Alfons el Magnànim li havia transferit la baronia de Molins de Rei. Els Requesens varen convertir aquest Palau en una peça de valor en el desenvolupament de les relacions entre les autoritats catalanes i la monarquia castellana. La situació i les comoditats que ofería li va-

permetre hostatjar a reis i prínceps en els seus desplaçaments al Principat. Els documents parlen que la pròpia família Requesens hi faria llargues estades, sobre tot en temps de primavera i estiu.¹

El trencament del vincle afectiu amb les terres patrimonials es produirà en el moment que desapareguè la línia masculina dels Requesens a finals del segle XVI. La titularitat de la

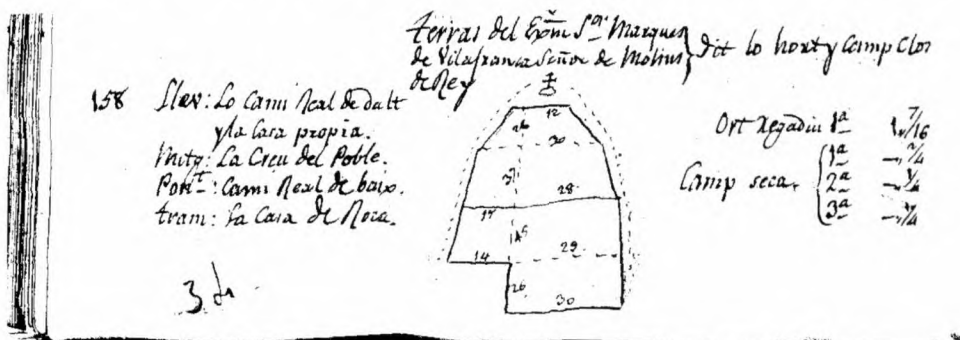
una propietat envoltada de murs que l'aïllaven de l'exterior, construïts més com un element de distinció nobiliària i de poder, que per servir de tanca closa de protecció dels béns que contenia.

baronia es transferirà als marquesos de Vilafranca i de los Velez que el conservaren com unitat de producció i d'obtenció de renda senyorial fins a la primera meitat del segle XIX, delegant en un administrador general la conservació i rentabilitat de les possessions que tenien a Catalunya.

La Guerra del Francès o de la Independència (1808-1814) marcarà un punt d'inflexió en les causes que precipitaren la decadència del patrimoni del marquesat² a causa de la destrucció parcial i el robatori d'obres d'art del Palau Menor de Barcelona, residència habitual de la família Requesens, i la destrucció i el saqueig de béns, collites i cases que posseïen al Baix Llobregat.

En el temps que es desenvolupà el

El Palau, testimoni de la història

Dibuix que es troba a la carta de població de la Vila i Terme de Molins de Rei de l'any 1732 (Arxiu municipal de Molins de Rei)

conflicte bèl·lic, Molins de Rei patiria les conseqüències de les batalles lliurades entre bàndols per ocupar o defensar l'estratègic pont de Carles

a finals del segle XVI. La titularitat de la baronia es transferirà als marquesos de Vilafranca i de los Velez que el conservaren com unitat de producció i d'obtenció de renda senyorial fins a la primera meitat del segle XIX, delegant en un administrador general la conservació i rentabilitat de les possessions que tenien a Catalunya.

III. La vila seria ocupada per les tropes franceses en diverses ocasions i en el temps que duraria aquesta ocupació els francesos li inflirien tota classe d'abusos, crims i arbitriïtats. Precisament l'any 1808, les tropes invasores en retirada després de la derrota soferta al Bruc varen saqueïgar i incendiar un gran nombre de cases de la vila, incendi que també afectar una gran part del Palau. La causa d'aquesta bàrbara acció sembla que va ser en revenja per la mort d'uns soldats de la reraguardia de l'exèrcit del general Swarz, al creuar el pont, a mans d'uns molinencs.³ Una descripció deaellada de com el francesos varen fer la malifeta ens la dona mossen Bartomeu Rafols, rector de Molins de Rei redactada de pròpia mà en el llibre d'òbits de la parròquia de 1808. "Entraron que seria de las siete de la mañana los satélites de Napoleón como tigres rabiosos y con gritos parecidos a la de los lobos hambrientos; y con nutrido fuego de fusil, invadieron todas las calles y plazas de esta villa, roban lo que más les gusta y lo cargan en sus carros, derriban las puertas del templo, destruyen los retablos valiosos, arrojan por el suelo el Santísimo Sacramento, roban el sagrado tesoro, se llevan en señal de victoria las banderas de las Cofradias y por último incendian casi todos los edificios de la población incluso el grandiso palacio de los marqueses de Villa-

franca i de los Velez, asesinando a los habitantes confiados que habian quedado a vigilar sus casas ..." vi, con el alma abatida y el corazón lleno de dolor, que todas las casa, junto con el templo i el palacio vomitaban humo y llamas".⁴

No sols la destrucció causada pels efectes de la guerra seria l'única causa que portaria la ruïna a la població pagesa. A les seqüeles d'endeutament i de destrucció de recursos i béns, calia afegir encara la fiscalitat napoleònica, ja que allí on es podia imposar era implacable.⁵ Les autoritats franceses la justificaven perquè anava destinada a un programa reformista i modernitzador. Els seus objectius eren l'eficàcia, el progrés econòmic i el benestar social i també l'eliminació dels residus arcaics del feudalisme. En un principi, la prioritat de les autoritats franceses era endolcir l'ocupació,⁶ però la guerra ho va convertir en paper mullat: el comanament de l'exèrcit francès,

L'any 1814, la guerra finalitzà i els francesos emprengueren la retirada. Albert Combelles es presentà immediatament a Molins de Rei per avaluar els danys que havia sofert el Palau, que eren tan considerables que l'administrador dubtava de reconstruir-lo.

amb lògica militar, imposava exaccions, fam i brutalitats, i obligava la població civil a procurar l'allotjament i el manteniment de les tropes. Per aquest motiu, les repercussions de la guerra es van deixar sentir durant força anys a Catalunya.

ALBERT COMBELLES I PONSICH

Les fonts documentals utilitzades en aquest treball per seguir les vicissituds que comportaren la desaparició del Palau de Molins de Rei estan basades, en bona part, en la corres-

Celler del Palau Requesens

pondència que s'estableix entre Albert Combelles i Ponsich, al qual podríem designar com sotsadministrador de l'administrador general del marquès de Vilafranca y los Vélez, Antoni Cabrer i el mateix marquès.⁷

Antoni Cabrer vivia al Palau de Barcelona en el moment en què Catalunya estava ocupada per l'exèrcit francès i no podem establir amb gaire claredat el paper que jugava dins la nova situació que es vivia a la capital per determinar si cal aplicar-li el terme d'afrancesat o col·laboracionista; potser es mantenia en posició intermèdia a mesura que la presència francesa es perllongava,⁸ bé pel temor de ser considerat desafecte o per protegir la propietat dels seus senyors en moments en què les confiscacions de propietaris absents o considerats poc afectes a la causa es formalitzaven sense cap decret ni

registre, Antoni Cabrer no va deixar en cap moment la capital. El cert és que les autoritats franceses demostraven una gran desconfiança vers els naturals del país: la vigilància per detectar qualsevol indici de complot era extremada. S'escorcollava tothom que passava per les portes de la ciutat; tota comunicació entre els habitants de la zona ocupada era perillosa; es buscava correspondència i possibles consignes. Albert Combelles, secretari de la "Junta Correngimental de Martorell" i home de confiança de l'administrador, es converteix en l'interlocutor directe del marquès i en l'administrador dels seus béns de la baronia. Aquesta correspondència que en el període de guerra s'inicia d'una manera que es podria qualificar d'interina a causa de la situació del moment, es consolida i per l'espai d'un quart de segle, es mantindrà ininterrompudament.

Sent aquesta font d'informació bàsicament de caràcter administratiu, també s'hi troben algunes notícies d'esdeveniments coetanis.⁹ En un principi no deixava de posar de relleu la seva animadversió pels invasors a causa de les incursions que els francesos infligien sobre les poblacions administrades per ell, per obtenir provisions i recaptar contribucions arbitràries. El mateix Albert Combelles es veu en situacions de perill tan imminents que l'obligaven a canviar tot sovint de lloc d'estada

En Molins de Rei he procurado fuesen obsequiados (sus Magestades) en todo quanto ha sido posible

perquè temia la incautació de la documentació de l'administració del marquesat o convertir-se en hoste per qui els francesos després poguessin exigir un fort rescat.¹⁰

“A mi me han abisado con mucho cuydado, pues los franceses dixeron querian pillarme para que les pague las contribuciones de Barcelona per-

tenecientes a V.E. y esto me tiene con muchísimo cuydado a cuyo efecto muchos dyas pernocto en distinto parage y he retirado todos los papeles y equipage mío, a excepción del preciso que puedo conducir con mi caballo de montar pues si podian cogermes seria caro mi rescate.”¹¹

Les partides de soldats es presentaven de sobte quan sabien que les collites eren fetes i, més especialment, les de les terres més properes a la ciutat comtal. Aquestes ràtzies sobre Martorell i Molins de Rei eren freqüents. S'emportaven principalment el blat i el vi. Després de la verema del 1812, els francesos es presentaren al Palau exigint que se'ls entregués el vi. Sense esperar que els espantants masovers els obrissin la porta del celler, trencaren les portes, carregaren amb totes les cubes de fusta i feren malbé les de pedra que no podien emportar-se.¹²

Igualment confiscaren el producte de les collites amagades que arribaven a descobrir o bé simplement presentaven un document comminatori perquè les entreguessin per la via de l'extorsió i de l'amenaça. Els regidors de Molins de Rei hagueren de lliurar, el juliol de 1812, 300 quarteres de blat, 150 de civada i 700 quintars de palla, i els francesos, no satisfets amb això, imposaren al marquès una quota equivalent a 25 quarteres de vi, 12 de civada i 70 quintars de palla. Aquestes confiscacions tenien un doble efecte negatiu: privava al marquesat de les seves fonts d'ingressos i dificultava el pagament dels impostos que els francesos exigien. El mateix efecte tenia sobre la vila, ja que els pagesos no podien pagar el delme i els altres tributs que els obligava envers el seu senyor. La situació econòmica, doncs, s'anava deteriorant i sobre els habitants sobrevenia un moment d'aguda carestia, quan els preus dels productes de primera necessitat es duplicaven i triplicaven: el blat i el vi s'arribarien a vendre a una unça¹³ que equivaldria a 16 duros la quartera

i la càrrega. Acabada la guerra, per fer la collita del vi l'any 1814 es pagaria un jornal d'1 duro i 3 pessetes.¹⁴

L'any 1814, la guerra finalitzà i els francesos emprengueren la retirada. Albert Combelles es presentà immediatament a Molins de Rei per avaluar els danys que havia sofert el Palau, que eren tan considerables que l'administrador dubtava de reconstruir-lo.

“Me bolbí muy consternado por hallarlo enteramente inevitable sin gastar mucho dinero; todas las puertas son quemadas, apenas ha quedado un techo, y el texado solo hay un quarta parte, de modo que hace lástima. En el huerto hay siete oberturas en las paredes de alrededor i los árboles frutales arrancados.”¹⁵

Els desperfectes causats per la guerra i l'ocupació deixaren el Palau inhabitable.

UNA VISITA REIAL INESPERADA

En el temps que Catalunya fou ocupada pel francesos, els comportaments socials variaren segons les posicions que les persones adoptaren: unes s'acomodaren a la nova situació i intentaren treure'n un profit, o simplement miraren de subsistir. Les masses populars es malfiaven dels rics industrials a la Barcelona ocupada. En general es demostrava molta hostilitat cap a la indústria, a la qual s'acusava de col·laboracionista. Un clar exemple d'una actitud fluctuant ambigua la tenim en Erasme de Gònima, que venia teixits a l'Espanya “patriota” amb el consentiment més o menys explícit dels francesos, però que acceptava l'any 1812, fins a la finalització de l'ocupació, la direcció de la Casa de la Caritat.

En finalitzar la guerra, per més que aquestes coses foren molt mal vistes

per la població, aquest industrial no va ser molestat per les autoritats espanyoles, però calia demostrar la seva fidelitat i obtenir un perdó reial públicament. Erasme de Gònima, que havia adquirit a Sant Feliu de Llobregat la propietat de ca l'Amigó, qualificada pel baró de Maldà com el "Versalles de don Erasme", quan tingué notícia que el rei estava a Barcelona a Barcelona de Ferran VII, ordenà de tenir a punt la torre per rebre el rei, però Ferran VII preferí fer una parada a Molins de Rei, on els reis foren rebuts i obsequiats a la casa d'en Roca,¹⁶ un gran terratinent de la vila, casa que també havia sofert els efectes de les canonades però no tan devastada com el palau.

Albert Combelles es dirigeix al marquèès pocs dies després per donar-li compte de com havia atès hostes tan

il·lustres i del desaire sofert per Erasme de Gònima.

"En Molins de Rei he procurado fuesen obsequiados (sus Magestades) en todo quanto ha sido posible. El Sr. Erasme que salió de Barcelona creiendo se hospedarían Sus Magestades en su torre de Sant Feliu, que tenía superiormente aparejada a este objeto y les esperaba para pedir a

Per disimular que el que s'estava projectant era un acte especulatiu per captar més ingressos s'intentava adornar ressaltant el benefici de caràcter social i urbanístic que l'aliniació del carrer i la construcció de les vivendes significaria per la vila.

S.M. perdón de ser otro que ha vivido y tratado con los franceses, recibí xasco, pues a más de no hospedarse en su torre, quando se presentaron a su Palacio para vesarle la mano, le contestó el recado de su M., según dicen, que ya se hallava satisfecho de los francesos y afrancesados; todo el mundo aplaudió este xasco."¹⁷

LA PARCEL·LACIÓ DE L'HORT DEL PALAU: UNA SOLUCIÓ ECONÒMICA

Els desperfectes causats per la guerra i l'ocupació deixaren el Palau inhabitable. Només quedaven en peu una part de les parets exteriors i les restants es trobaven en una situació molt gran d'instabilitat. L'administrador culpa l'arrendatari de la situació per haver abandonat la propietat, tot i que reconeix els abusos dels francesos.¹⁸ Calia fer-hi unes reparacions, encara que fossin precàries, perquè la casa no acabés de caure pel fet de no estar habitada. Amb caire d'urgència s'hi fan obres per poder guardar-hi la collita i el juliol de 1814 ja es va poder formalitzar un contracte d'arrendament als hereus de Joan Pau Tort per tres anys, a 90

Vista de Can Roca i porta del Palau a la plaça de la Creu

L'ENDERROC DEL PALAU DELS REQUESENS

Conxita Solans Roda

lliures catalanes l'any quantitat que l'any 1817 va pujar a 140 lliures.

En els diferents escrits adreçats als marquesos, Albert Combelles mostra constantment la seva preocupació per la davallada dels ingressos que proporciona l'arrendament de l'habitatge i les terres que comprenien el gran hort, i no cessaven les queixes de l'arrendataire Joan Pau Tort, perquè la quantitat que havia de pagar anualment¹⁹ li era molt honorosa i demanava a l'administrador que li fos rebaixat el preu de l'arrendament quan es renovés el contracte per quatre anys més.

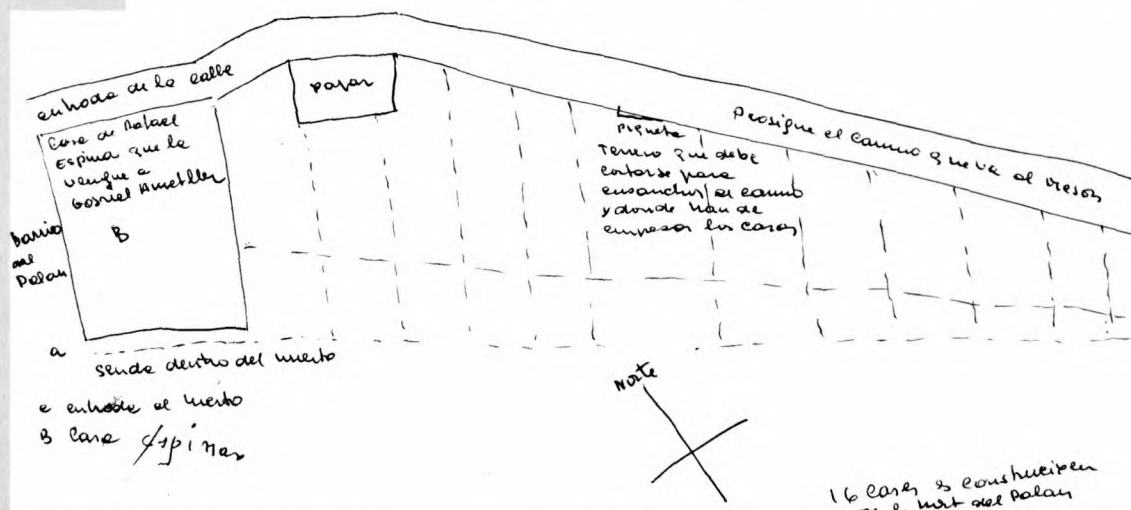
Fins a finals de 1826 no es comença a buscar una solució per tal d'augmentar les rendes. La mort del marquès de Vilafranca i de los Velez, l'any 1821 va significar que la baronia de Molins de Rei passés al comte de Sobradiel veí de Saragossa, al casar-se aquest noble amb la filla del marquès.

Albert Combelles proposa al marquès (continua dirigint-se al comte amb aquest títol) reconstruir la part necessària del palau per magatzemar les collites i el delme rebut en part de fruits però el pressupost pujava 10.150 lliures catalanes,²⁰ una despesa massa important per les finances del marquès que en aquells moments passaven per una situació de feblesa

i necessitava liquidesa monetària.

Aquesta necessitat va decidir als nous propietaris de l'heretat dels Requesens, per als que no tenia cap sentit mantenir la possessió dels terrenys a la Vila, fer una nova proposta; parcel·lar les terres de l'hort del palau per destinar-les a vivendes. El marquès aprofitant el viatge que el portava cap a Nàpols l'any 1828 per fer-se càrrec d'un nou destí, s'apropà a Molins de Rei per comprovar si el projecte era factible.

L'expedient del projecte es posava en mans de Pere Serra i Bosch arquitecte i soci emèrit de la Reial Audiència de Nobles Artes de València. Es tractava d'un projecte per reconstruir part del palau amb el propòsit d'ubicar a l'arrendatari del delme i censos; i obligar-lo a tenir cura de la propietat en cas de presentar-se una nova situació de conflicte. Com es dubtava de que aquestes mesures fossin suficient garantia per preservar els bens del marquès l'administrador opinava que també s'havia d'habilitar una casa amb comoditats pel massover que conreava la part de l'hort que no estaria afectada per la parcel·lació, amb dret de treure aigua de la font i de la cisterna. El tenir aquesta doble oportunitat de col·locar dos arrendataris en un espai relativament abastable, significava a la pràctica que si un any no es podia trobar qui

Dibuix d'un croquis per construir 16 cases a l'hort del Palau, 1828 elaboració pròpia. (Arxiu Palau Requesens)

es quedés amb la subhasta del delme i censos es podia tenir en compte al masover per assegurar la vigilància sobre aquests productes.

El tercer objectiu era establir a cens unes vivendes construïdes aprofitant les velles estructures del palau amb una aportació de la meitat del capital invertit i aquest, utilitzar-lo per la reconstrucció de les bòvedes i sostres dels cellers i graners.

“Sobre la bóveda de la bodega a saber de lo que comprende la caballeriza y comedor actual de otra casa i porciones de tejado 17 II. i 13 s. (establiment de Josep Almirall) De lo que comprende la bodega del lado 12 II. De lo que comprende la bodega que antes fue capilla, 13 II i 10 s. (les dos adjudicades a Josep Pons). De lo que comprende de otra casa encima de la prisión 13 II. i 16 s. (establiment de B. Ravella) y de lo que comprende de la casa encima de la bodega principal y lagares 17 II,

12 s. 4 (no es tenen dades de l'enfiteuta que l'ocupà) i de la casita de l'era 7 II. 10 s. (adjudicada a Albert Bernis) i el pequeño plan terreno sobre de la bóveda de otra bodega 7 II. 13 s. 7 (sense dades de l'adjudicatari).”

Dins del mateix projecte que abastava la globalitat de la propietat, la part més important consistia en la parcel·lació de l'hort del palau. Es pretenia construir 16 habitatges dobles de 150 pams de fons (80 pams per la casa i 70 pams destinats a eixida) i 50 pams d'amplada, concedint els establiments a cens en règim a perpetuitat, però amb l'obligació de participar en una tercera part del capital invertit en la seva construcció. Per disimular que el que s'estava projectant era un acte especulatiu per captar més ingressos s'intentava adornar-lo ressaltant el benefici de caràcter social i urbanístic que l'aliniació del carrer i la construcció de les vivendes significaria per la vila.²¹

Aquestes cases l'any 1830 ja havien modificat la seva titularitat, d'algun dels propietaris, des de que varen ser construïdes com es pot comprovar en el següent quadre:

Propietaris abans de 1826	Numeració vivendes en el plànol	Propietaris 1826/1830	Propietaris 1830/34
Jaume Tort	1 ²⁵	Pau Tort	Jaume Tort ²⁶
Jaume Mas	2	Pau Mas	Pau Mas
Francesc Pellicer	3	Pere Pellicer	Pau Pellicer
Rafael Tort	4	Gaspar Parera	Gaspar Parera
	5	Gabriel Angel	Gabriel Angel
Agustí Mas	6	Josep Sala	Josep Sala
Gabriel Batllell	7	Jaume Batllell	Jaume Batllell
	8	Gabriel Batllell	Gabriel Batllell
Gabriel Canalties	9	Joan Canalties	Joan Canalties
Gabriel Canalties	10	Josep Canalties	Francesc Canalties
	11	Felip Canalties	Jaume Ametller
Agustí Mas	12	Jaume Ametller	Jaume Ametller
Joan Bassons			
Miquel Cors	13	Francesc Canalties	Francesc Canalties
	14	Josep Ricart	Teresa Ricart
Bartomeu Badia	15	Josep Armengol	Josep Armengol
Josep Planas	16	Josep Almirall	Josep Almirall
	17	Andreu Planas	Andreu Planas
Miquel Amigó	18	Antón Planas	Antón Planas
Miquel Vilagut	19	Bernat Bellvé	Bernat Bellvé
Joan Bassons	20	Joan Bassons	Joan Bassons (1)
Josep Casadevall	21	Bonaventura Casadevall	B. Casadevall
Rafel Espina	22	Gabriel Ametller	
	23		
Rafel Espina	24	Joan Roura	

• Font Arxiu del Palau Requesens, Lligall 327. Expedient parcel·lació hort del Palau (Elaboració pròpia)

(1) Fins aquí els 19 enfiteutes als que es projectava adjudicar una part del hort del Palau que just quedava darrera de cada casa.

A més del terreny destinat a les vivendes projectades, sobrava una extensió en el mateix hort de 821 pams d'ample i de llarg o fons de 3.232 pams.²² amb el qual es podia concedir a les 19 cases construïdes dins de l'hort,²³ una extensió de terreny detràs de cada casa "para ensanchar por salida o huertecito a cada uno de los particulares a quienes de más antiguo tiene S.E. concedidos de antiguo para edificar sus casas que habitan en el dia y demuestra el plan de color de rosa²⁴ sin permitirles edificar en dicho pedazo para que no impidan con los edificios los aires necesarios para la era"

MIG SEGLE DE GUERRES I LA DESTRUCCIÓ DEL PALAU

En la dècada de 1830 ens trobem que l'administrador de Martorell, Albert Combelles, desapareix de la

Quan les obres estigueren acabades i pagades i es pensava que la recuperació econòmica podia esborrar el efectes de la pasada guerra, un altre període de crisis s'encetava i s'extenia com una flamarada pel Baix Llobregat

correspondència. En el seu lloc els informes els signa Antonio Buxeres com administrador general dels afers de la baronia.²⁷

En aquest període el mestre de cases Sever Casas i el seu fill, veïns de Molins de Rei es dedicaren a reconstruir²⁸ les peces fonamentals per magatzemar cereals i el vi, i a recuperar part del l'edifici principal ja que es va decidir obrir balcons a la façana, posar portes exteriors i interiors i reconstruir "la escala mayor de subir a la habitación de su Excelència" el que fa suposar que es condicionarien les dependències de la planta baixa i principal.²⁹ Quan les obres estigueren acabades i pagades i es pensava que la recuperació

econòmica podia esborrar el efectes de la pasada guerra, un altre període de crisis s'encetava i s'extenia com una flamarada pel Baix Llobregat. Noves agressions i ocupacions del palau acabarien amb el poc que s'havia recuperat.

La primera carlinada coneguda con la "Guerra dels 7 anys", tornaria a passar de relleu la importància estratègica del pont de Molins de Rei. Pels voltants de 1837 la Comandància General de la línia del Llobregat es situava a Molins de Rei i fortificava el pont ordenant a l'ajuntament que també procedís a fortificar la vila, obra que es construiria a partir de la pròpia estructura urbana.

El dia 2 de febrer de 1839 l'alcalde Albert Bernis, li comunica a l'administrador que el comandant d'armes de la guarnició del pont s'havia presentat al palau i després d'una visita d'inspecció opinava que tenia capacitat per encabir 100 llits, que les habitacions sobre els graners i cellers servien per instal·lar als oficials i que en la casa del masover molt bé podria col·locarse la guardia.³⁰ Les protestes de l'alcalde no havien valgut de res i pensava que s'utilitzaria la força per portar a fi l'ocupació.

Des de aquest moment les instàncies i els informes que surten sense demora de les mans del administrador general, demostren l'imminència del perill i els esforços que es faràn per

També l'ocupació significaria el deshauci del masover encarregat de totes les terres i la ruïna del que quedava del palau que tant havia costat reedificar després de la Guerra de la Independència

evitar el que semblava un fet inevitable. Les alegacions prenen diferents camins; en primer lloc s'adresa a l'Ajuntament i el recorda la bona disposició dels senyors en tenir el palau a disposició de l'ajuntament perquè aquest l'utilitzes per magatzemar la

palla, llenya i provisions que s'havia de suministrar a les tropes en trànsit continu per la villa. No deixa de fer constar l'administrador que el palau fa el servei de casa delmera del que es cobra en nom de la nació. Molt indignat pel que per ell era una agressió a una propietat privada fa notar que a la vila hi ha diferents edificis entre els quals es podria distribuir la tropa sense que un sol particular hagués de fer-se càrrec tot sol d'aquest servei. També l'ocupació significaria el deshauci del masover encarregat de totes les terres i la ruïna del que quedava del palau que tant havia costat reedificar després de la Guerra de la Independència. Potser perquè no es pensés que els seus senyors eren desfectes a la causa, puntualitza que de ser absolutament necessari, aquests estarien disposats a fer nous sacrificis però que en aquell moment aquest no era el cas, considerant l'intent d'ocupació un abús per part del comandant de la plaça.

L'any 1844 es va crear el cos de la Guardia Civil i el 2 d'abril de 1846 l'alcalde de Molins de Rei, Miquel Roca, comunicava a l'administrador que havia rebut una ordre del "Jefe Superior Político de la Provincia" perquè la Guardia Civil, en un nombre aproximat de deu persones, s'allotjessin a la casa palau

L'Ajuntament després de rebre aquest escrit es reuneix per emetre un informe que demostrés la necessitat que té de que els locals del palau estiguin cedits al propi municipi i es mostra en desacord amb l'allotjament de la tropa alegant que si això arribés a fer-se significaria un perjudici econòmic per l'hostaler "que és un servici recomendable en alojar tropes de cavalleria que pernoctan en la villa y en sentir de esta municipalidad no puede aquel en otro modo ser alojado".³¹

La via de les protestes es va esgotar,

el 12 de maig el propi comte no podia negar-se al que se li exigia i sino volia que es sospités de la seva fidelitat a la causa liberal i autoritzava el deshauci del masover i de la seva família de la casa Palau, perquè es procedís a les obres necessàries "para colocar en ella un destacamento numeroso".

Cap principis de 1840, Antonio Buxeres torna a presentar una nova alegació per la devolució de la propietat, al comprovar que el destacament no pernoctava en el Palau, on només hi havia allotjada la guardia

En el curs de l'última "Guerra Carlina" l'any 1875, un incendi acabaria del tot amb el palau.

i el comandant. Fins al 24 de març de 1840 es mantindrà un tira i afliuix entre el comandament militar i l'administrador, qui no s'en refia de les promeses que se li donen de compensar econòmicament els danys produïts per l'exercit, no creia que aquesta solució anés acompanyada de la devolució del palau i a més estava convençut de que l'indemnització oferida aniria a parar "al gran libro de la deuda".

Serà ja en la tardor de 1840, quan la primera Guerra Carlina es donaria per acabada quan arribaria una ordre de "l'Estado Mayor del Ejército de Cataluña" pel desallotjament del palau i que es busqués un allotjament adient per la tropa en forma rotativa entre els veïns de la vila. I en previsió de un reagrupament per la defensa del pont, la tropa pogués fer-ho a l'hostal d'en Josep Boix, on en el cas de produir-se un atac, es podia resistir a l'enemic. L'ordre també abastava el manteniment d'un retén de la guardia en els hostals que hi havia dins la fortificació, però tenint cura de no lesionar els interessos dels hostalers per ser establiments d'utilitat pública.

Aquesta no serà l'última vegada que

el palau dels Requesens fos requisat. L'any 1844 es va crear el cos de la Guardia Civil i el 2 d'abril de 1846 l'alcalde de Molins de Rei, Miquel Roca, comunicava a l'administrador que havia rebut una ordre del "Jefe Superior Político de la Provincia" perquè la Guardia Civil, en un nombre aproximat de deu persones, s'allotjessin a la casa palau i que en el cas de que no es vulguessin entregar les claus, les portes s'obrissin a la força. L'alcalde pregava a l'administrador li fes arribar unes claus immediatament puntulitzant que la Guardia Civil només ocuparia el lloc mínimament indispensable.

Antonio Buxeres torna a mostrar la seva disconformitat perquè no havia estat informat d'aquesta decisió. El 5 d'abril, tot i amb la protesta de l'alcalde de la vila acompanyava als guardies civils qui trencaven els dos panys de les portes del Palau que conduïen a una quadra i a una habitació. L'administrador va considerar l'acció com un atemptat al "sagrado derecho de la propiedad".

En la segona meitat del segle XIX s'estava efectuant un canvi en el sistema productiu a la Vila fins lla-

vors bàsicament agrària i s'iniciava el procés d'industrialització. La venda de les últimes propietats de l'heretat dels Requesens es produïa en aquest període.

El comte de Sobradiel, en la segona meitat del segle XIX va vendre el Palau Menor de Barcelona i el mateix destí varen tenir les restes de la casa Palau de Molins de Rei. L'empresa Bertrand i Serra instal·laria una fàbrica de tints en el celler i annexes des de 1846 fins l'any 1861 que aquesta fou traslladada a Sant Feliu de Llobregat. En el curs de l'última "Guerra Carlina" l'any 1875, un incendi acabaria del tot amb el palau.³²

Avui l'edifici construït sobre l'antic palau és propietat municipal. De les construccions primitives sols es conserva el celler, la porta que podria ser d'accés a la capella i una petita part del jardí que donava a la façana del palau, dels escuts d'armes del Requesens que l'adornaven se'n conserva un que està depositat al Museu Municipal, i un altre encara es pot veure molt malmès sobre la porta de l'entrada de la casa situada davant de la creu de terme.

Una porta d'entrada al Palau

NOTES

1. Vegeu "*Cartes íntimes d'una dama catalana del s. XVI*" en aquest epistolari Estefania de Requesens fa referència al Palau de Molins de Rei en diverses ocasions. Pròleg i transcripció de MAITE GUIASADO. Barcelona 1987.

2. A principis del segle XIX la titularitat de la baronia de Molins de Rei i el marquesat de Vilafranca la detectaven; el marquès Francisco Alvarez de Toledo y de Gonzaga, marquès de Vilafranca i de los Velez, duc de Medinasidonia i comte de Niebla (+ 1821).

3. Aquest fet està narrat en un recull de notes de JOSEP MAS BARBARÀ de Can Mas sobre la història de la família. L'hem pogut consultar gràcies l'amabilitat d'un

descendent de can Mas, Josep M. Arbós Mas.

4. Aquesta descripció es troba en el llibre editat a Molins de Rei amb motiu dels Jocs Florals de 1951, en un treball de ISIDRE CLOPAS, *Retablo histórico de Molins de Rey* pàg. 62-91.

5. E. CANALES, "Resistència armada, costos de la guerra i comportaments socials: algunes consideracions" a *Guerra napoleònica a Catalunya (1808-1814)* Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 1996.

6. M. RAMISA, "El departament de les Boques de l'Ebre" *Ibid.* pàg- 43. L'autor analitza les conseqüències de la guerra en aquest departament creat per la nova divisió territorial de Catalunya feta pels francesos l'any 1812. Aplegava el corregiments de Lleida, Tortosa i Tarragona a més d'una part del de Cervera i la franja aragonesa de Fraga i Mequinensa però la situació de la pagesia resulta versemblant en tots els territoris ocupats pels francesos.

7. Les fonts utilitzades es troben a l'Arxiu del Palau Requesens. Fundació Borja de Sant Cugat del Vallés. Lligalls, 327, 427 i 465. Aquestes fonts també han estat utilitzades per A. Borràs i Feliu en una Comunicació titulada "La Guerra del Francès a Catalunya, segons un registre conservat a l'arxiu del Palau de Requesens" dins de *Miscel·lània en honor del doctor Casimir Martí*. Barcelona, 1994. pàg 143-155

8. *Ibid.* De fet el fill d'Antoni Cabrer, per mort del seu pare, es vol fer càrrec de l'administració. El primer que fa es demanar a Albert Combelles que faci acte de presència a Barcelona. Aquest darrer en la temença que es tracti d'un parany, atès que el fill d'en Cabrer és un "afrancesat" desaten la invitació.

9. *Ibid.*

10. *Ibid.* En una de les fugides de Martorell deixà l'administració a un home de la seva confiança. Aquest fou fet presoner i portat a Montjuïc, fins que la seva dona va pagar un rescat de 2.000 duros. Per pagar la quantitat exigida sembla que es va vendre una propietat del marquès, però l'administrador tenint en compte la seva fidelitat no va prendre cap mesura en contra d'ells. Pàg. 149 Tambè fa referència en una carta del 18 de novembre de 1812, del cas de 12 dones de Martorell, que s'endugueren en comprovar que la collita no havia donat els fruits esperats. *Ibid.* Nota 3 pàg 149.

11. Volum relligat que en la portada té escrit a mà: "Registro de los Oficios a Su Excelència desde el 13 de Mayo de 1810 a 31 de Diciembre de 1814". Carta del 10 de Novembre de 1813, des de Olesa. Lligall 427, fol. 52.

12. Els francesos varen canviar les requises de terres per les ratzies, perquè les terres requises al poc temps quedaven improductives per manca de braços.

13. Quantitat recollida en les notes de JOSEP MAS. *Ibid.*

14. Lligall 327, *Ibid.* " Registro de los oficios de S.Ex".

15. *Ibid.* carta datada el 2 de març de 1814, fol. 58.

16. A la casa de la plaça de la Creu en la façana de "Can Roca" encara es conserva una placa commemorant aquesta efemèride.

17. Carta de l'1 d'abril de 1814, *Ibid.*, c.2, fol. 62v

18. Carta del 2 de març de 1814. *Ibid.*

19. *Ibid.* Carta del 9 de novembre de 1822 en la que es comenta aquesta circumstància a la vegada que dona notícia de que l'any 1817 s'havia fet un arrendament per quatre anys de la "casa-huerto" al mateix Joan Pau Tort per 140 lliures anuals.

20. Certificació expedida per l'ajuntament de Molins de Rei, el 17 de novembre de 1826 basada en el peritaje

de Sever Casas mestre d'obres i Joan Roure, mestre fuster. Arxiu Requesens. Lligall 327 c. Blava. fol.1

21. *Ibid.* Lligall 327, c.9. Per justificar la necessitat de la construcció dels habitatges le procurador del marquès escriu "A los beneficios de su E. Se deben añadir el del público de Molins de Rei no solo por la mayor población que proporcionar los edificios insinuados, sino porquè los diecises estaran dobles que veran duplicadas casas. Formaran una calle recta y una hermosura y mejor aspecto en el pueblo".

22. Arribat en aquest punt cal fer un aclariment. La diversitat de les fonts utilitzades per calcular l'extensió de l'hort ens ha dificultat la interpretació. La Carta de Població de 1732 tenia una finalitat fiscal, el document segurament no reflecteix la realitat quan indica que l'hort te 2 mujades i mitja, i més si tenim present que bona part de les terres eren de domini senyorial i per tant exentes de pagament i només estaria obligat fiscalment l'arrendatari. D'altra banda els documents notorials tenen l'any 1850 tenien interes en declarar les dimensions de la finca en tota la seva extensió real, ja que s'estava projectant la seva venda. tant pels nous establiments així com els que es pensen adjudicar a les cases dels antics enfiteutes, amb una explícita menció ademés de que una quinta part de l'hort seria reservada perquè la crees el masover. Hem fet un càlcul de les quantitats expresades en l'acta notarial signada pel notari Agustí Arolas de data 18 de Gener de 1830 i hem obtingut el resultat de que l'hort del palau podia haver tingut unes 20 mujades, des les quals sortiria el traçat urbanístic del carrer Major (avui Alfons I d'Aragó) en les seves dues bandes i el carrer de Baix (avui R. Casanova).

23. Dins de la carpeta on està l'expedient, s'ha trobat una nota del paleta Sever Casas que confirma que l'any 1822 aquestes cases ja estaven construïdes dins el recinte de l'hort.

24. Veure els plànols de l'article de Mª EUGENIA RIPOLL publicat en aquesta mateixa revista.

25. Dels 19 efiteutes que nomena el document notarial, cal descomptar a Jaume Tort al que no se li podia adjudicar més hort per la situació de la seva propietat ja que al fer forma de punta de fletxa no podia ampliar-se.

26. La família Tort estava establida en la part del palau que dona a la plaça de la Creu de terme des de el segle XVII.

27. Arxiu del Palau Requesens, Lligall 327, c.6.

28. Rebut amb data 18 de setembre de 1831" pagado a Severo i Pablo Casas, padre e hijo, albañiles por el precio ajustado de las bóvedas de la bodega, paredes y tejado y arreglar las piezas para los granos, 948 ll. 19s. 10. *Ibid.* c.9.

29. El total de factures pagades als artesans que s'ocuparen de les obres, a més dels esmentats varen ser Josep Sala, fuster i Pau Mas, manyà. Les obres acabades sumarien unes despeses de 4.402 lliures.

30. Lligall, 327 c. 6. " Sobre la ocupación del Palau por la tropa del destacamento". Carta del 2 de Febrer de 1839.

31. *Ibid.* L'acord de l'Ajuntament és en resposta a la petició d'Antonio Buixeres. Està datat el 10 de febrer de 1839 i signat per: "Alberto Bernis, Alcalde; Jose Felipe Canalias, regidor; José Negre, Regidor; Jaume Vila, regidor i José Tort, regidor".

32. JOAN A., CARBONELL PORRO. Cita en el seu llibre *Molins de Rei: Vida social i política*. (1868-1936) com els carlins exigeixen la rendició de la vila, bo i cremant el Palau. Barcelona, 1991. Pàg. 160.